

Kulcsár Ferenc

Látni, amit nem látunk

Dosztojevszkij: Karamazov testvérek

Számomra újra és újra öröm elmerülni a Karamazov testvérek univerzumában, „a semminek és a mindennek eme királyi kifizetésében”, talajvesztettségünk és megosztottságunk e nagyszerű meghaladásában, a létezés e „tragikusan boldog egyetlen mondatában”, mert megerősít abban: az embernek mindig a teremtés teljességét kell szem előtt tartania, hogy ráébredhessen – az emberi nem „végzetlenül és örökre egy”.

A három testvér közül kettő, Ivan és Aljosa: hit és hitetlenség időtlen egymásnak feszülése. Ivan, az *emberisten*, a pusztá észre támaszkodva úgy véli, hogy egyetlen gyermek kinszenvedése a földön elég ok arra, hogy elutasítsa Istent, hiszen a „világ részvétlen őrlőmalom, melynek kerekei között se a bűnös, se az ártatlan nem számíthat irgalomra”. Ez a lázadás azonban „a mindent szabad” anarchiájába vezet, mely a semmi műveit, a céltalanság poklát szüli meg.

Am Aljosa, az *istenember*, túllép e logikán, s az ember bűneinek a drámája fölött megpillantja a világban a láthatatlan, mégis megölehetően jelenlévő szépséget, az isteni részt, ezért nem önmaga, a világ, mások és Isten ellen fordul, hanem „könnyeivel öntözve a földet leborol és csókolja azt, s megesküszik, hogy örökkön-örökké szeretni fogja a teremtést”.

Dosztojevszkijnek, ennek a „démoninak született, de az emberibe visszataláló”, halálra ítélt, de kegyelmet nyerő zseninek az „evangéliumi regényét” szelíd erő hatja át: azt sugallja, hogy az ember nem követhet el olyan bűnt, amely kimerítené Isten végtelen szeretetét; ezért az embernek mindaddig nem kell félnie, míg a bűnbánat és a megbocsátás nem apad ki belőle; ellenkezőleg, ezáltal árad ki rá a derű, az öröm és a szeretet, s aki szeret, az a bennünket szívünk legmélyéig ismerő Istené: a szeretet pedig olyan kincs, hogy azon az egész világot

megveheted, és nemcsak a saját bűneidet váltod meg vele, hanem a másokét is. „Barátaim – mondja Aljosa tanítója, a haldokló Zozima sztarec –, kérjétek jókedvet az Istentől, legyetek vidámak, mint a gyermekek, mint az égi madarak. És ne zavarjon benneteket cselekvéseitekben az emberek bűne, ne féljétek, hogy az elsodorja és nem engedi megvalósulni a ti műveteket, ne mondjátok, erős a bűn, erős a becstelenség, erős a rossz környezet, mi pedig magányosak vagyunk és tehetetlenek, elsodor bennünket a világ, és nem engedi megvalósulni a mi nemes művünket. Kerüljétek az ilyen kishitűséget, gyermekeim!”

Dosztojevszkij a világ abszurditását elvetve a világ szegényeinek önfeladt virrasztását ábrázolja, az e teherből sugárzó isteni mindenség jelenlétét sugallva, azt, ahogyan e virrasztva vizsgátlók képesek magukra venni a világ, a lét képtelenségeinek súlyát. Samuel Beckett misztikus szenvedélyével és nihiljével szemben Dosztojevszkij külön választja a halál és a testi halál valóságát. Nála „az agónia a testé; a halál a lélek birodalma”. És ez az utóbbi messze-messze túlnő az időbeliség határán. És szemben Franz Kafkával, aki – Pilinszky Jánost idézve – egy „tisztá” angyal szemével látja ugyan a világot, de mivel hátat fordít a Teremtőnek, negatív képet fest a világról, Dosztojevszkij egy olyan „tisztátalan” bűnös, aki pillantását a Teremtőre szegezi, s ezáltal pozitív képet nyújt a világról. Egyszóval: Kafkánál nem látjuk, amit látunk. Dosztojevszkijnél látjuk, amit nem látunk. Azt is mondhatnánk, hogy Dosztojevszkij úgy élt és írt, mintha látta volna a láthatatlant.

Ezért mindmáig ő maradt a világ talán legmodernebb írója, átélve az idő és a lét s benne az ember teljes drámáját, s egyben mélységében megmutatva, hogy vannak „örök dolgok”, „örök kérdések” és „örök feladatok”, amiket soha nem haladhatunk meg.

Kiadványunkat támogatta a Szlovák Köztársaság Kormányhivatala, a Szlovák Köztársaság Oktatásiügyi, Tudományos, Kutatási és Sportminisztériuma, a Nemzeti Kulturális Alap, valamint a Bethlen Gábor Alap.

KATEDRA • mesačník

ročník XXI., 1. číslo, september 2013

Vydavateľ:

Lilium Aurum s.r.o.,

Palác Duna Palota,

Galantská cesta 658/2F,

929 01 Dunajská Streda

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

Fax.: 00421 (0)31 590 27 12

IČO: 17642183

Cena: 0,83 € / 25,- Sk

ISSN 1335-6445 • EV: 611/08

Časopis vychádza s finančnou podporou

Ministerstva školstva, vedy, výskumu

a športu Slovenskej republiky.

Realizované s finančnou podporou

Úradu vlády SR - program Kultúra

národnostných menšín 2012.

Náklad: 2500 ks

Konverzný kurz: 1 € = 30,1260 Sk

Redakcia / Szerkesztőségünk:

Lilium Aurum, s.r.o.

Palác Duna Palota, Galantská cesta

658/2F, 929 01 Dunajská Streda

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

Fax.: 00421 (0)31 590 27 12

E-mail: katedra@katedra.sk

Honlap: <http://www.katedra.sk>

Minden jog fenntartva.

Kéziratokat nem őrzünk meg
és nem küldünk vissza.